

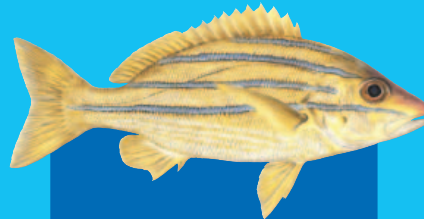
Damū, Damūniveitiri
(*Lutjanus argentimaculatus*)

Bati, Baji
(*Lutjanus bohar*)

Tanabe, Dādreu
(*Lutjanus fulvus*)

Damu karakarawa
(*Lutjanus kasmira*)

Bō, Yābō, Tāen
(*Lutjanus gibbus*)

Damuninubu
(*Lutjanus sebae*)

Na veimataqali damu kei na vanua era vakawa kina

Na vuvale ika na damu e sivia e 100 na kena veimataqali ka ra kilai me damu ni vanua katakata se sega sara ni katakata.

E levu na veimataqali damu ka dau dikevi e na iqoliqoli ni veiyanyanu e na Pasifika era wili tiko me mataqali damu roka damudamu ka 60 na kena veimataqali.

E dua vei ira na mataqali damu ka rabailevu na nodra veitosoyaki e na Pasifika sai koya na damu karakarawa ka 30 na cm na kena balavu. Na mataqali damu oqo e kunei vakalevu e na veiyanyanu e na Pasifika ka tekivu vakawa mai Hawaii e na 1950's.

Na veivanua era susu kina kei na nodra i kanakana

Dina ga ni levu vei ira na damu era bula tiko e na veicakau lase, eso na kena mataqali era laurai e na veigusu ni uciwai ka sa veiwaki kina na waitui kei na wai dranu.

Eso na luve ni damu lalai era tiko e na co ni waitui ka nukunuku vakalevu, ia o ira na damu lelevu era tiko e na veicakau lase. E levu na veimataqali damu era qeleqeleni vakalevu wavokita na veicakau lase e na siga.

O ira na damu era dau kana ika, qari, ura kei na baca ni waitui. Era laukana tale ga mai vei ira na ika lelevu cake. E na so na vanua, eso na kena mataqali me vaka na damu tavutono damudamu era vakavuna na gaga (me laurai e na veitukutuku ka idusidusi sa vakarautaki oti tu).

Na nodra vakasucu kei na i vakarau ni nodra bula

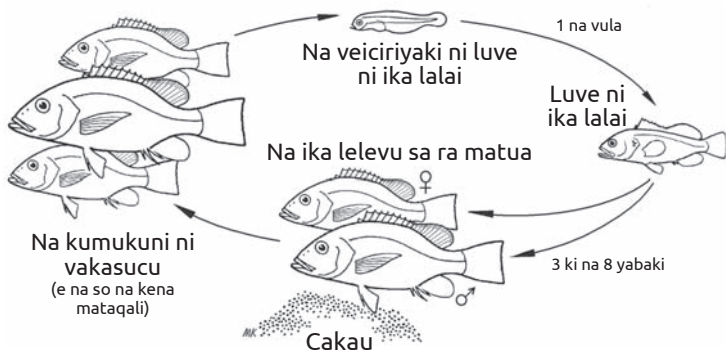
O ira na damu eso era damu tagane ka so era damu yalewa. O ira na mataqali lalai, e 4 ga na yabaki na balavu ni nodra bula kei ira na damu lelevu e sivia na 15 na yabaki.

E levu na damu ka da kila levu era tubu me 25 ki na 35 na cm me ra yacova kina na gauna ni nodra vakasucu, oqo e rauta ni 45 na pasede ni vakarau ni yago ni damu lelevu.

O ira na damu era dau vakasucu e na loma ni yabaki taucoko e na vanua e katakata cake kina na wai ia e donuya tiko na vula ikatakata ia na wai e via batabata toka. E levu na damu era toso yani vakayawa ki na vanua sa ra digitaka e na yasa ni cakau se i curucuru me ra vakasucu kina rauta tiko na gauna ni dua na vula vou.

E na gauna ni nodra vakasucu, o ira na damu yalewa (♀) era vakalutu yaloka (levu na gauna e sivia e 1 na milioni) ka ra veiwaki vata kei na wai era biuta mai na damu tagane (♂). E levu vei ira na damu ni veicakau era vakasucu e na loma ni dua se rua na siga me ra luve ni damu lalai sara, ka ciri voli ena kui ni waitui me rauta e 1 na vula. E lailai mai na dua e na veiyadulu na luve ni ika lalai oqo e na bula ka na vakaitikotiko e na dua na cakau.

E lailai mai na dua e na veiyadrau na luve ni ika lalai e na bula tiko e na loma ni 3 ki na 8 na yabaki me yacova yani na gauna sa tu donu kina nodra bula me ra vakasucu.

Na i vakarau ni qoli

O ira na damu era dau qolivi e na batinisiwa kei na wanisiwa bacani ka rawa tale ga ni vakayagataki na moto, dai kei na lawa vakaduri.

E levu na damu era dau qolivi e na gauna era kumukuni kina me ra vakasucu. Na mataqali qoli vakaoqo e dau vakacaca vakalevu ka ra vakavuna na qolivi ni ika lalai, ka levu vei ira era rawa ni ra tubu cake me ra qai qolivi e na veiyabaki mai muri.

Na i vakarau ni veiqaravi kei na veika ka rawa ni vakayacori

Na kena yalani na lelevu ni damu me qolivi e sa vakayacori tiko ena so na vanua (me vaka na damu e 30 na cm na kena balavu mai gusuna ki na veimama ni buina). Ia, se mataqali damu vakacava me yalani na kena lelevu, e sega ni dau vakaraitaki toka. Ni laurai vata na duidui levu ni veimataqali damu, e vaka e sega ni yaga vakalevu soti na lawa oqo e na kedra taqomaki na damu lelevu cake. Na yalani ni lelevu ni damu me vakayagataki ga e na veimataqali damu yadudua.

Eso na matanitu era yalana na i vakarau ni qoli me vakayagataki, me na siwa wale ga. Na yalani ni wiliwili ni taga ika e vaka e sega soti sara ni veiraurau kei na qoliqui ka taqomaki vakoro.

Na iqoliqui vakatabui e rawa ni tauyavutaki, ia o ira na mataqali damu era veitosoyaki vakayawa ki na vanua ni nodra vakasucu e na sega ni taqomaki ira. Ia, kevaka era kila tiko na lewenivanua dauqoli na vanua kei na gauna ni nodra kumukumuni vata me ra vakasucu na damu, sa rawa ni caka na veika oqo:

- ➔ **vakatabui na qoli e na gauna ni kumukumuni me ra vakasucu na damu ka rawa ni vakayacori kina e vica na vakatatabu leleka (me 3 se 4 na siga) rauta tiko na gauna ni vula vou (full moon) ka vakatau tiko se mataqali damu cava;**
- ➔ **vakatabui na vanua ni kumukumuni ni vakasucu ka sa kilai tiko.**

Na veika me kuri kina na cakacaka me qaravi:

- ➔ **me tokoni na yalani ni lelevu ni ika me qolivi, se (kevaka e sega) me lewai na yalani ni lelevu ni ika me qolivi mai vei ira na lewenivanua, me rauta e 50 na pasede na lelevu ni ika e na kena ivakatagedede e cake duadua;**
- ➔ **vakatabui na vakayagataki ni lawa vakaduri ka dau qolivi kina e levu sara na ika;**
- ➔ **vakalailaitaki na mata ni lawa vakaduri mai na waya vivi me rawa ni ra dro yani na ika lalai me ra tubu ka vakaluveni tale.**